

18. April - 'Ontdekking fraude bij Steinhoff niet aan Deloitte te danken'

De Accountantskamer behandelt maandag een tuchtklacht van toezichthouder AFM tegen een voormalige accountant van Deloitte. Die tekende een frauduleuze jaarrekening af van meubelreus Steinhoff. Volgens een Zuid-Afrikaanse journalist ontdekte Deloitte het omvangrijke boekhoudschandaal niet zelf, maar kreeg het een melding van een klokkenluider.

Opnieuw staat er bij de Accountantskamer een megazaak die draait om boekhoudfraude op de rol. De tuchtrechter zette onlangs nog zijn tanden in een frauduleuze jaarrekening van het failliete beursfonds Imtech. Maandag mag het rechtscollege zich buigen over het controlewerk van Deloitte bij het beursgenoteerde Steinhoff. In 2017 kwam bij dit Zuid-Afrikaanse meubelwarenhuis aan het licht dat bestuurders voor ruim €6,5 mrd hadden gefraudeerd.

Voor toezichthouder AFM was dat destijds reden om een onderzoek te starten. Vier jaar later mondt dat uit in een tuchtzaak tegen Patrick Seinstra. Hij ondertekende Steinhoffs jaarrekening van 2016. Seinstra is inmiddels niet meer aan Deloitte verbonden. Maar de firma staat de accountant wel bij in zijn verweer tegen de AFM.

Miljarden in rook opgegaan

Vaststaat dat de Steinhoff-affaire één van de grootste boekhoudschandalen van de laatste jaren is. Beleggers zagen €10 mrd beurswaarde in rook opgaan. Het van oorsprong Zuid-Afrikaanse Steinhoff is nog altijd een van de grootste meubelwarenhuizen ter wereld. Het concern heeft een beursnotering in Duitsland en zetelt om fiscale redenen sinds 2015 in Amsterdam. Deloitte Nederland was vanaf dat moment verantwoordelijk voor de wettelijke controle van de jaarrekeningen, en werkte daarbij samen met accountants in onder meer Zuid-Afrika en Duitsland.

Het is nog niet bekend wat de AFM accountant Seinstra precies verwijt. Maar een aantal vragen over de rol van Deloitte ligt voor de hand, meent hoogleraar forensische accountancy Marcel Pheijffer van Nyenrode Business Universiteit. 'Heeft Deloitte Nederland na Steinhoffs verhuizing naar Amsterdam zorgvuldig genoeg gekeken bij de overname van het dossier van Deloitte Zuid-Afrika? Waarom gaf Deloitte Nederland een goedkeurende verklaring over het boekjaar 2016? En waarom heeft Deloitte Nederland de jarenlange fraude pas ten aanzien van het boekjaar 2017 ontdekt en niet al ten aanzien van 2016?'

Deloitte had hulptroepen nodig

Deloitte ontdekte de fraude niet zelf, maar kreeg hulp van een klokkenluider, zegt de Zuid-Afrikaanse onderzoeksjournalist Rob Rose. In zijn boek Steinheist beschrijft hij hoe Seinstra's controleteam in augustus 2017 een pakketje kreeg met daarin 'explosieve informatie' over fraude in Duitsland. 'Indien juist, dan is hier geen sprake van goed accountantswerk. Dan heb je hulptroepen nodig gehad om op het juiste spoor te komen', aldus Pheijffer.

Wat Deloitte in elk geval parten moet hebben gespeeld, is het dubieuze controlewerk dat accountants van het relatief kleine en onbekende Duitse kantoor Commercial Treuhand (CT) voor hun rekening namen, zegt journalist Rose. Een substantieel deel van de fraude had te maken met transacties tussen Europese vennootschappen van Steinhoff. CT deed de controle van de Europese activiteiten van Steinhoff en rapporteerde daarover aan groepsaccountant Deloitte die eindverantwoordelijk was.

Wereldwijde schikking

Rose: 'Deloitte heeft het werk van CT niet goed gecheckt. Als groepsaccountant horen ze dat wel te doen.' De journalist velt een genuanceerd oordeel over Deloitte. 'Het is duidelijk dat Deloitte pas laat aan de bel trok. Maar toen Deloitte de fraude eenmaal op het spoor was, weigerde de accountant de jaarrekening over 2017 af te tekenen. Dat had wel tot gevolg dat de fraude werd onthuld.'

Inmiddels zit er een andere directie bij Steinhoff. Het nieuwe bestuur heeft van de Nederlandse rechter uitstel van betaling gekregen en gebruikt die adempauze om een wereldwijde schikking met gedupeerde beleggers af te spreken. Daarmee is een bedrag van circa €850 mln gemoeid. Deloitte Nederland maakte in februari bekend te willen aanhaken met een bijdrage van €70 mln. In ruil daarvoor wil Deloitte vrijwaring zonder schuld te erkennen. Maar Steinhoffs deal is nog steeds niet rond en dus zit ook Deloitte nog in de wachtkamer.

Orwelliaans taalgebruik

Pheijffer volgt de ontwikkelingen op de voet: 'Het zou Deloitte sieren indien meer openheid zou worden gegeven over de kwestie. Nu bungelt hier een individuele accountant - die niet eens meer bij Deloitte werkt - voor de tuchtrechter. Het kantoor heeft de opdracht aangenomen en de intake gedaan, dat is zeker niet alleen de verantwoordelijkheid van de accountant die de controle heeft uitgevoerd.'

Ook plaatst de hoogleraar een kritische kanttekening bij de schikking: 'Deloitte noemt dat een "offer zonder erkenning van aansprakelijkheid". Ik zie dat als Orwelliaans taalgebruik, een gotspe: een dergelijk offer maak je niet indien je als accountant de heldenrol van het ontdekken van een omvangrijke fraude hebt vervuld. Dan ontvang je lof in plaats van dat je een fors offer moet brengen. Er zat bij Steinhoff een gat in de balans van €6,5 mrd. Dat is geen kattenpis.'

19. April - Was de accountant van Steinhoff een schlemiel of toch een held?

Een strafrechtelijk onderzoek in Duitsland, een transactie op de Maagdeneilanden en dubieuze collega's in Duitsland: de accountant van Steinhoff was niet kritisch genoeg, stelde de AFM maandag in een tuchtklacht. Maar de accountant zelf is juist trots op zijn werk: 'Wij hebben de fraude ontdekt.'

Is hij nou een standvastige accountant die ondanks zijn heldenrol bij een van de grootste fraudezaken ooit zijn carrière zag instorten? Of is hij juist een schlemiel die ondanks allerlei signalen een fraude van meerdere miljarden over het hoofd zag? Voormalig Deloitte-partner Patrick Seinstra hoorde maandag beide interpretaties van zijn rol voorbijkomen bij de Accountantskamer. Daar moest hij zich soms zichtbaar geëmotioneerd verweren tegen een tuchtklacht van toezichthouder AFM.

Seinstra was de externe accountant die voor het gebroken boekjaar 2015-2016 aftekende bij het internationale meubelwarenhuis Steinhoff. Een jaar later zagen aandeelhouders meer dan €10 mrd aan beurswaarde verdampen toen bleek dat de directie van Steinhoff voor miljarden had gefraudeerd: tegenvallers waren weggepoetst met verzonden orders en een opgeblazen vermogen. Hoe kon Seinstra dan toch die jaarrekening hebben afgetekend?

Processtukken en onderzoeken

Hij was niet kritisch genoeg, en vroeg op belangrijke momenten niet door, stelde de AFM maandag. Tijdens de controle van het boekjaar 2015-2016 bereikten Seinstra verschillende 'niet te negeren signalen'. De meest in het oog springende waren processtukken waaruit volgens de AFM klip-en-klaar bleek dat de Duitse autoriteiten strafrechtelijk onderzoek deden naar een valse jaarrekening. Steinhoff-bestuurders waren daarbij als verdachten aangemerkt en er waren zelfs onderzoeken geweest. Ook beschikte Deloitte over 'een advocatenbrief' waaruit bleek dat een van die bestuurders ook al een strafrechtadvocaat in de arm had genomen.

Maar er ging meer mis, stelde de AFM. Deloitte Nederland leunde bij de groepscontrole zwaar op de Duitse firma Commerzial Treuhand (CT). De accountants van CT controleerden de cijfers van de Duitse activiteiten van Steinhoff en rapporteerden daarover aan het team van Seinstra, dat de eindverantwoordelijkheid droeg voor de controle van de Steinhoff-groep.

Een muur van leugens

Volgens Seinstra was er op dat moment geen reden om te twijfelen aan het werk van zijn Duitse collega's. Een extra controle op die cijfers deed Seinstra dan ook nauwelijks, terwijl daar volgens de AFM wel degelijk alle reden toe was. CT verdiende namelijk ook veel geld als adviseur van Steinhoff: een vermenging van rollen waarbij de onafhankelijkheid van het controlewerk in het geding is. Ten slotte klaagde de AFM over de controle van twee significante transacties met een gezamenlijke waarde van bijna €1 mrd. Ook hier had Seinstra meer moeten doorvragen, vindt de AFM.

'Voor u zit een verslagen accountant.'

Patrick Seinstra

Seinstra zette hier in zijn verweer een ontluisterend beeld tegenover: de accountant liep tegen een muur van 'keiharde leugens' op. De directie van Steinhoff spande daarbij samen met advocaten en — zo bleek achteraf — dus ook met de accountants van CT. 'Zij wisten van de zware beschuldigingen tegen de Steinhoff-directie. Maar toen ik ernaar vroeg, zwegen ze.' Natuurlijk, achteraf weet hij dat ze allemaal tegen hem logen: bestuurders commissarissen en advocaten. Maar het zijn de leugens van de accountants van CT — nota bene zijn vakbroeders — die hem tot op de dag vandaag nog het meeste dwarszitten, zei hij tegen de tuchtrechter.

Verhitte discussies

Seinstra is na alles wat er is gebeurd juist trots op zijn controleteam. Het was Deloitte die de fraude heeft ontdekt, zei hij, ook al was dat dan pas in 2017. Dat was het jaar dat hij geen controleverklaring meer wilde afgeven na verhitte discussies in Zuid-Afrika met bestuurders en commissarissen van Steinhoff. Toen hij dat besluit nam, barricadeerde hij 's avonds de deur van zijn hotelkamer. 'Ik voelde me fysiek onveilig. Voor mijn eigen veiligheid moest ik uit Zuid-Afrika weg zijn voor de bom barstte.' Pas toen hij veilig in het vliegtuig terug naar Nederland zat, deed Deloitte de mededeling dat Seinstra niet zou tekenen.

'Voor u zit een verslagen accountant', blikte Seinstra terug. 'Deze triple A-fraude heeft mij mijn carrière gekost.' Hij is weg bij Deloitte en is inmiddels zelfs geen accountant meer. Hij en zijn gezin zijn door een hel gegaan, zei hij zijn tranen verbijtend. Maar hij heeft zich niet met een kluitje het riet in laten sturen, zei hij, 'Zo zit ik niet in elkaar. Door onze standvastigheid is de fraude ontdekt. Ik heb dan ook na 23 jaar met opgeheven hoofd dit mooie vak verlaten.'

<https://fd.nl>